

Pamätná kniha obce Hlohovec

od 1. júla 1933

Táto pamätná kniha obsahuje 1 000 (jedentisíc)
číslovaných strán.

V Hlohovci, 1. júla 1933

Victor Ronchetti

člen obecnej rady

Felcány

starosta

Stručné dejiny Hlohovca

V Pamätnej knihe obce Hlohovec, ktorá vznikla od 1. júla 1933 sa uvádza, že Hlohovec jestvoval už pred príchodom Maďarov a bol silným hradom Markomanov. Bavori neboli spokojní s Panoniou, v Posoniume (Bratislave), Bazinume (Pezinku) a v Golgocy (Hlohovci) postavili hrad. Svätopluk však v r. 884 napadol bavorov, vyhnal ich, hrad spálil a celé okolie zajal.

Kráľ Koloman vo svojom liste písanom r. 1113 zoborskému Opátstvu sa zmieňuje o Hlohovci, Ladislav Hún IV. v r. 1275 daroval hrad synom Abaovcov. V r. 1294 Ondrej III. daroval tento hrad grófovi Abrahámovi. Hlohovec nezostal dlho majetkom Abaovcov, lebo Ľudovít I. v r. 1359 daroval hrad bratom Mikuláša II. Tóthovi a Konthovi, Lukášovi a Bartolomejovi, synom Laurinca Ujlakyho.

Ladislav V. v r. 1453 potvrdil Mikuláša za majiteľa Hlohovca. V r. 1479 pánom Hlohovca bol Laurinec Ujlaky. Po vymretí Ujlakyovcov r. 1524 Hlohovec prešiel do rúk Kráľovského fiškusa. V r. 1524 Ľudovít II. daroval Hlohovec svojmu vernému Elekovi Thurzovi, ktorý r. 1543 zomrel. Zostali po ňom dve dcéry: Anna a Alžbeta. Alžbetiným druhým manželom bol protestant Adam Ugand, ktorý r. 1567 dal podpáliť františkánsky kláštor.

R. 1598 pánom Hlohovca bol Stanislav Thurzo a v r. 1622 bol Krištof Stanislav Thurzo zvolený na šopronskom sneme za župana. V Hlohovci založil gymnázium, podporoval miestnu kníhtlačiareň. V r. 1610 - 1638 väčšina obyvateľov rozprávala maďarskou rečou. Adam Thurzo s matkou a bratom Michalom v r. 1629 prestúpili do katolíckej cirkvi a nasledovali ich aj poddaní.

V r. 1660 špitálsky kostol prešiel do katolíckych rúk. V r. 1605 Bocskay s vojskom navštívil Hlohovec a zničil ho. Po vymretí Thurzovcov Ferdinand III. v r. 1642 daroval Hlohovec grófovi Adamovi Forgáchovi. Po zajatí Nových Zámkov v r. 1663 turecké vojsko obsadilo Hlohovec a okolie Váhu a mesto spustošilo. Hlohovec tak platil 24 rokov daň tureckému vojsku. V r. 1703 vojsko Rákocziho a Beusényiho mesto vyrabovalo. Od 1. januára 1705 Hlohovec nemal pokoj, lebo vojská povstalcov a nemecké vojská striedavo mesto rabovali.

V r. 1720 odkúpil hlohovecké panstvo gróf Juraj Erdödy za 240 000 zlotých. Hlohovec pozostával z dvoch častí: Starý a Nový Hlohovec, odkedy - to sa nevie. Je isté, že Starý Hlohovec tvorili Sv. Peter, Zábranie, kláštor, Hlohová ul. a zámok.

V r. 1847 panoval v Hlohovci veľký hlad. Pod vplyvom revolučného ovzdušia celej Európy previedli hlohovčania svoj prevrat. V odbojných Hurbanových oddieloch bolo málo dobrovoľníkov. Našli sa medzi nimi dvaja vedúci mladíci - Viliam Šulek a Karol Holuby. Boli agitátormi revolúcie a dňa 26. októbra 1848 boli v bereseckom chotári popravení.

V revolučných rokoch 1848 - 49 prichádzali stále do Hlohovca rôzne vojská. V čase od 26.12.1848 - 31.1.1849 obec poskytla 924 vozov s 1848 koňmi a z obecnej pokladne bolo vyplatených 462 zlotých. Po skončení revolúcie od r. 1850 do r. 1860 u nás trvala absolutistická doba. Do úradov a škôl bola zavedená nemčina a obec sa úradne nazývala Freystadt an den Wag.

V Pamätnej knihe sa ďalej uvádza, že Rakúsko r. 1866 viedlo vojnu proti Prusku a Halsku, v ktorej sa zúčastnili aj hlohovčania. Vojny sa skončili porážkou Rakúska, veľkou cholerou a maďarským vyrovnaním. Kráľ František Jozef I. z príležitosti veľkých manévrov zdržiaval sa 9 - 11. septembra 1891 v Hlohovci. Bol ubytovaný v zámku, kde prijal rôzne deputácie.

Popis obce

Obec Hlohovec sa rozprestiera na ľavom brehu Váhu, na priestore 3318 ha v údolí nachádzajúcom sa medzi kaštieľom a vrchom Gábor. Počet obyvateľov podľa popisu z roku 1930 bol 9055, z toho štátnych príslušníkov 8935, čsl. 8260, maď. 109, nem. 161, rusov 3, žid.398, a 4 iných. Dľa náboženstva 88 % rímsko-katolíckeho, 10 % žid. 2 % ev. vyznania.

Poloha obce je výhodná. Na jednej strane sú to vŕšky, pokryté vinicami, na druhej strane je neregulovaný Váh, raziaci si cestu pod kaštieľom. Za Váhom sa už rozprestiera dolina, končiaca sa až pri Karpatoch. Strany oboch brehov sú spojené dvoma mostami: železničným a silničným. Námestie je centrom obce, kam sa zbiehajú hlavné ulice. Tu nájdeme okolo kostola niekoľko sôch a veľkolepú sochu sv. Trojice, pochádzajúcu z r. 1740.

Kaštieľ

Čo sa týka dejín zámku, Anonymus notár uhorského kráľa Bélu IV uvádza, že hrad jestvoval už pred príchodom Maďarov a slúžil ako pohraničná pevnosť proti útokom Hunov a Avarov. V r. 884 sa zámok na istý čas dostáva do rúk kniežaťa Svätolpluka. V r. 907 obsadil Hlohovec Lehel, jeden z vodcov siedmich kmeňov maďarských. Dľa Anonymusa bol však poverený obsadiť hrad vodca kmeňa Huba. V dobe príchodu Maďarov a cez celú dobu panovania Arpádovcov, tak ako aj ostatné hrady, bol opevnený šancami, skalami a jarkami.

Po starom hlohoveckom hrade dnes už nemáme stopy. Starý hrad stál na mieste terajšieho kaštieľa, a ak údaje Heleny Erdödyovej sú správne, tak na starých rímskych hradných základoch stojí dnešná kaplnka kaštieľa. V nasledujúcich rokoch bol hrad stálym dejiskom opakujúcich sa vojen. V dobe križiackych výprav a tatarských vpádov bol hrad tak poškodený, že kráľ Koloman upustil od jeho opätovného vybudovania a v r. 1113 ho daroval zoborskému kláštoru pomenovanému po sv. Hypolitovi. V roku 1275 Ladislav Kun IV. daroval hrad synovi Abaovi. Ondrej III. ho v r. 1294 dáva do rúk Rufovi Abrahamovi, ale v r. 1359 sa už stáva hrad majetkom Ujlakovcov. V r. 1524 sú zemepánmi hradu Thurzovci a v r. 1642 Forgáchovci.

Dňa 14. novembra 1720 gróf Juraj Erdödy odkúpil hlohovecký majorát a od tejto doby je kaštieľ v ich rukách. Dnešnej formy sa mu dostalo v 18. storočí, v dobe Jozefa Erdödyho. Kaštieľ bol reštaurovaný v barokovom slohu a z príležitostnej návštevy cisára Františka II. bola postavená jazdiareň a divadlo. Kaštieľ má 722 kv. siah a pojíma 84 izieb. V zámku vedľa kaplnky, v ktorej je nádherná socha P. Márie, skvosté dielo pochádzajúce zo stredoveku, sa nachádza bohatá knižnica, cenné obrazy a starožitnosti, medzi nimi i pozlattené sane M. Terézie umiestnené vo výklenku. Záhrada obkľúčujúca kaštieľ zo všetkých strán, ľudom zvaná „pánska záhrada“ bola pred svetovou vojnou prístupná každému. Po prevrate, keď sa pomery zmenili, bola uzavretá. Teraz je prístup do nej len 15. augusta každého roku na takzvané „hody“ alebo „zámsku púť“. Kaštieľ je dvojposchodová biela budova, umiestnená v húšti zelených stromov a poskytujúca nádherný obraz z ďaleka.

Farský kostol

Je zasvätený sv. Michalovi a zvaný i kostolom farským. Patrí k najstarším budovám Hlohovca. Kto je jeho zakladateľom a kedy bol vybudovaný, o tom sa história nezmieňuje, ale len toľko poznamenáva, že veža bola postavená v r. 1610 Stanislavom Thurzom, pánom Hlohovca. Od roku 1661 bol reštaurovaný viac krát: hoci obnovenie kostola sa dialo viac razy a urobilo zmeny na pôvodnej stavbe kostola, predsa sa však i dosiaľ zachovali mnohé zaujímavosti. Obzvlášť si zmienku zasluhuje portál ozdobený freskami. Zovňajšok kostola je románsky, pomiešaný s prvkami cudzími, hlavne gotikou. Sanktuárium bolo údajne vystavané nemeckými kolonistami po tatarskom vpáde v 13. storočí.

V stredoveku, v dobách náboženských nepokojov, kostol patril tým, ktorých náboženstvo prevládalo. Tak sa stáva, že z rúk evanjelických prechádza do rúk rím. katolíkov, ktorí ho 8. januára 1701 vysvätili. Počnúc týmto dňom, kostol je stále majetkom rím.kat.cirkvi. Pôvodne bol okolo kostola cintorín ohraničený kedysi vysokým múrom. Múrová ohrada bola vystavená husitmi v 15.storočí. Pre nedostatok miesta musel byť cintorín zrušený v r. 1776.

V 20. storočí sa prevádza nová oprava kostola. Prvá v roku 1913 za Augusta Bruckera a druhá po prevrate v r. 1933. V kostole je nová maľovka a dlažba. Obrazy novej maľby znázorňujú výjavy zo života svätých. V uvedenom roku (1933) starý organ, ktorý pochádzal z doby Bachovej (bol robený Martinom Sasinkom v Brezovej) bol nahradený novým organom. V čase stavby nového organa bol rozšírený i chór. Stavbu prevádzala firma Bratia Rieger v Krnove.

Okná kostola sú tyrolskej výroby, až na jedno okno umiestnené na ľavej strane od organa. Schodište, ako aj železná ohrada a zvony zasvätené sv. Pavlovi a Petrovi sú vyrobené po svetovej vojne. Vedľa kostola je kaplnka sv. Anny, posvätená v r. 1748. Patrónom kostola je rodina Erdödy.

Františkánsky kostol

Kostol františkánov stojí severovýchodne od farského kostola. Jeho stavba bola povolená pápežskou bullovo zo dňa 28. mája 1465. Kláštor nechal postaviť zemepán Hlohovca Mikuláš, neskorší kráľ Bosnie. V roku 1524 je Hlohovec v rukách Thurzovcov. Člen tejto rodiny Adam Ungnad 2. novembra 1576 dal kláštor podpáliť a mníchov vyhnáť. Po vyplienení bol kláštor viac ako 28 rokov opustený a len na začiatku 17. storočia, okolo r. 1604 opravený a v ňom umiestnená vyššia škola luteránska. Kaplnku sv. kríža nechali postaviť Forgáčovci na konci 17. storočia. Kostol je zasvätený Všetkým svätým. K nemu prilieha kláštor s veľkým dvorom a záhradou. Kostol bol opravovaný a maľovaný. Organ pochádza z r. 1933. Prácu prevádzala firma Tuček, Kutná Hora.

Kostolík špitálsky

Neďaleko Váhu je chudobinec s malým kostolíčkom, známy pod menom „špitál“. Bol postavený Mikulášom Konthom, zemepánom Hlohovca, medzi r. 1349 – 1365. Kostolík slohu románskeho je zasvätený k pocte Panny Márie. V roku 1647 ho zaujali protestanti a zároveň so školou ho mali v rukách až do r. 1660. Teraz je útočiskom starých ľudí.

Kaplnka Erdödyovcov

Je najstaršou pamiatkou cintorína. Vypína sa na najvyššom vrcholku cintorína. Železná ohrada a krypta pod ňou bola postavená v rokoch 1925-1926. Touto kaplnkou sa už cintorín končí. Nad vchodom kaplnky je latinský nápis: Exorno Genitus Vestrum. Peter Eue Sepulcrum. Ergo mei Genitor. Sis memor. Ante deum MDCCCII. V krypte spí svoj večný spánok rodina Erdödy a Hardegg.

Židovská synagóga

Prvá modlitebňa bola stavaná v r. 1826 za podpory Jozefa Eislera. Dnešnú synagógu stavali Moritz Sessler v r. 1891 podľa plánov viedenského architekta Jakuba Gartnera. Synagóga je v mórovom slohu.

Evanjelický kostol

Patrí k najmladším kostolom Hlohovca vôbec. Bol postavený v r. 1933. Jeho stavbu previedol Ing. Tersztyanszkydad. a J. Šándor. Kostol bol prevzatý do rúk evanjelickej cirkvi dňa 31. októbra 1933.

Školstvo

Najstaršou školou Hlohovca je rímsko-katolícka ľudová škola. Vznikla v 11. storočí. Písomnú správu o nej máme z r. 1397. V škole vyučoval farár. Vyučovacím jazykom bola latinčina. Vyučovalo sa predovšetkým náboženstvo, neskoršie písanie, čítanie a rátanie. V roku 1780 vyučoval kantor. Dňa 1. februára 1813 mesto a gróf Erdödy založili ľudovú školu s dvoma triedami. Učitelia boli rehoľníci. V r. 1860 nachádzame už 3 triedy. Po r. 1890 už ani 7 tried nestačilo prijať veľký počet žiakov. V triedach bolo po 140-150 žiakov. Plat učiteľov za prvej svetovej vojny bol 1200-3600 korún ročne. Vyučovanie, okrem náboženstva, prebiehalo v súlade so zákonom z roku 1907 v jazyku maďarskom. V októbri r. 1918 vyučovanie nebolo, nakoľko vojsko obsadilo školu, všetky učebné pomôcky, triedne výkazy, knihy, tlačivá zničilo. Dňa 12. februára 1920 sa započalo poldňové vyučovanie v štátnej ľudovej škole.

Štátna ľudová škola

Počet žiakov v ľudovej škole bol na konci minulého storočia taký veľký, že jej priestory nestačili a bolo nutné stavať novú školu. Obec, odvolávajúc sa na nedostatok finančných prostriedkov, chcela ponechať túto úlohu štátu, a preto sa obecné zastupiteľstvo rozhodlo v r. 1898 žiadať o zoštátnenie obecnej školy. Na zakročenie ostrihomského arcibiskupa sa od plánu odstúpilo. Na nátlak stoličného výboru sa muselo konečne započat' so stavbou novej budovy, ktorú dostavala r. 1911 firma J. Sessler. Najväčšie zásluhy za vystavanie štátnej školy mal hl. notár obce K. Svoboda.

Židovská škola

Židovská škola bola založená v r. 1858 a mala 120-130 žiakov. Z neznámych príčin v r. 1862 bola úradne zatvorená a až od 31. októbra 1865 sa podarilo židovskému občianstvu vymôcť znovu otvorenie školy, a to už ako štvortriednej. Židovská škola bola umiestnená na niekoľkých miestach. Teraz je na Hlohovej ulici, vedľa synagogy. Terajšia budova školy bola otvorená v r. 1896.

Štátna meštianska škola

Dejiny tejto školy úzko súvisia s menom Gustava Libertényiho, ktorý ako školský inšpektor pre celú nitriansku stolicu vymohol, aby prvá meštianka nitrianskej stolice bola založená v Hlohovci v r. 1878. Od uvedeného roku sa v prvých dvoch triedach učilo slovensky, maďarsky, v 3 – 4 triedach len maďarsky a slovenčina bola len výpomocnou rečou. Budova meštianky sa stavala na pozemku starého mestského domu, a kým tá bola vystavaná, vyučovalo sa v grófskej budove na rohu Radlinského ulici. Od r. 1882 sa vyučovalo už v novej budove.

Úrady

1. Mestské: Matrika, archív, daňové oddelenie, účtovný úrad, policajný úrad.
2. Štátne: Okresný úrad. Pôvodne bol na Kovárskej ulici, ale neskôr sa preniesol do novej budovy postavenej v r. 1930.
Okresný súd, berný úrad, verejný notariát, školský inšpektorát, dôchodkový kontrolný úrad, poštový a telegrafický úrad, okresné četnícke veliteľstvo.

Vedľa okresného úradu bol r. 1930 postavený „Kultúrny dom“.

Priemyselné podniky

Najstarší priemyselný podnik je „Fraštacký pivovar“ založený Jurajom Erdödom v r. 1722. Ten bol celé minulé storočie v prenájme. Mal ho Emanuel Eisler, Szold, Popper a od r. 1907 Jozef Müller. R. 1919 bol Müllerom odkúpený.

Sladovňu založili Eislerovci v r. 1859. Mlyn bol stavaný v r. 1921. Výrobky sladovne boli pred prvou svetovou vojnou exportované do cudziny.

Elektrárň fungovala od r. 1909. Hlohovec bol ňou prvý raz osvetlený dňa 1. novembra 1909. Elektrárň má dieselove motory.

Vozovka založená r. 1912 Leonom Zweigom po prvej svetovej vojne zanikla.

Váh - mosty

Hlohovec bol postihnutý veľmi často povodňami. Keď v 16. storočí Váh narobil veľké škody, nitriansky stoličný žiadal stavovský snem o regulovanie rieky. Úprava Váhu sa však nepodarila.

Prvý drevený most pod zámkom bol stavaný v r. 1350. Dňa 17. mája 1353 dostal Kont povolenie k vyberaniu mýtného. Most opravovali a stavali Hlohovčania až do r. 1737. Posledný drevený most bol postavený v r. 1905, terajšie železobetónové mosty vystavalo panstvo v r. 1910. Mosty sú dlhé 183 metrov. Staré drevené mosty boli zbúrané.

Železničný most je z roku 1897. Ide ním trať Hlohovec-Leopoldov. Pôvodné plány boli na úzkokoľajnú trať. Stoličný snem tento návrh zamietol a bol vypracovaný nový projekt na terajšiu trať riadnej šírky.

Svetová vojna

Nezabudnuteľným dňom sa stal 28. júl 1914, kedy boli vyvesené plagáty, oznamujúce mobilizáciu vojska. Všetci vojaci do 37 rokov boli povolaní nastúpiť na vojenskú službu. Vojna sa začala a straty bojujúcich bolo potrebné doplniť aj mužmi, ktorí predtým vojakmi neboli. Muži vo veku 18 - 42 rokov, bývalí nevojaci, po krátkom výcviku boli posielaní na front. Nemajetní rodičia, tiež manželky vojakov dostávali od berného úradu príspevky na výživu 85 halierov denne. Začiatkom vojny zlaté peniaze z obehu vymizli, potom strieborné, niklové a bronzové. Drobné peniaze boli nahradené vydaním papierových korún a dvojkorún, tiež razením dvadsaťhaliernikov a dvojhaliernikov zo železa. Vplyvom vojny sa potraviny a iné denné potreby veľmi zdražovali. Ľudia dostávali cukor, masť, petrolej, tabak, mydlo a iné na lístky. Obilie sa mlelo na mlecie výkazy. V mlynoch bývali prísne prehliadky, obilie nekryté mleciami výkazmi bolo bez milosti zabavované. Potajomky predané obilie malo veľkú cenu. Mlynári ho skupovali a draho predávali, kg za 5,8 až 12 korún. Takto si mlynári nadobudli značný majetok, čo sa prejavovalo v ich prepychu a nákladných stavbách.

V r. 1917 boli zavedené tri bezmäsité dni v týždni, lebo častými rekvizíciami hovädzieho dobytku bol jeho stav značne znížený, takže nastal nedostatok mlieka. Preto sa značne rozmohol chov kôz. Bolo možné dostať petrolej, uhlie, cukor, múku len na lístky, niekedy vôbec nie, ryžu a kávu žiadnu, alebo len za prehnanú cenu, bola bieda vo všetkom. Okrem potravín boli schovávané cínové, medené a mosadzné predmety.

Viac ako tri roky od apríla do konca augusta bol zavedený letný čas, kedy poludnie bolo o 11. hodine a riadili sa ním úrady, dráhy. Ceny životných potrieb koncom vojny boli vysoké. Platy a mzdy boli malé. Vojnové hrôzy na frontoch nemožno vyjadriť. V zákopoch sa kopili mŕtvoly až na dva metre. Vo vzduchu hviždali granáty, ktoré rozrývali pôdu, ničili dediny, mestá, pustošili lesy a obracali celé krajiny na púšť. Narastali krádeže, žobranie,

zločiny.

Prevrat

Maďarské vojsko nechcelo prepustiť Hlohovec a jeho okolie československému vojsku. Pre národ bol 28. október radostným dňom. Deň nato, 29. októbra sa rozšírila správa, že národ sa stal slobodným a sám si môže určiť svoju budúcnosť. Behom ďalších mesiacov sa vojaci vracali domov. Mnoho z nich sa domov už nevrátilo. Ako poslední sa vracali legionári. Všetky úrady zaujala nová československá vláda. Ministerstvo pre správu Slovenska rozpustilo vtedajšiu Národnú radu a miesto nej nitriansky župan vymenoval obecné predstavenstvo a zastupiteľstvo na neurčitú dobu.

Obec Hlohovec sa pred prevratom nemohla rozrastať smerom k hlohoveckej železničnej stanici, pretože pozemok zvaný „Niva“ bol majetkom panstva Imricha Erdödyho. Nedostatok bytov priviedol obecné zastupiteľstvo k predostretiu žiadosti o zakúpenie uvedeného územia. Žiadosti bolo vyhovené. Na odkúpenom pozemku pokračovala Pribinová ulica. Obecné zastupiteľstvo uznesením zo dňa 14. septembra 1920 zmenilo staré maďarské názvy ulíc.

Rok 1921

Novým notárom sa stal Štefan Predmerský a po náhlom úmrtí starostu Jána Olleho tento úrad zaujal vtedajší podstarosta Karol Káliy.

Podľa nariadenia ministra pre správu Slovenska číslo 10/921 bolo rozpustené doterajšie obecné zastupiteľstvo a bolo podľa uznesenia politický strán vymenované nové. Svoje zastúpenie v ňom mali strany: čs. social. demokratická, strana čs. ľudová, židovská a roľnícka a národná.

Rok 1922

Bola zriadená hospodárska škola miesto doterajšej opakovacej školy. Vecný náklad hradila obec.

Rok 1923

V tomto roku boli prevedené tajné voľby podľa všeobecného volebného práva. Obecné zastupiteľstvo pozostávalo zo zástupcov nasledovných strán: národní socialisti, sociálno-demokratická strana, komunisti, republikánska strana, slovenská ľudová a židovská strana. Starostom sa stal Michal Šitz, prvým podstarostom František Bisčo a druhým podstarostom František Hrubý. Za radcov boli zvolení: Jozef Nevydal, Vojtech Polakovič, Ferdinand Šiška, Ján Masaryk, Jozef Müller, Ján Štefunka, Viktor Sopúch, Ján Pekarovič, Michal Bilik.

Rok 1924

Od prevratu až do apríla 1924 sa o bezpečnosť starala Obecná stráž. Obec od Imricha Erdödyho odkúpila Starý majer za 32 000 Kčs. Zbor Hasičský spolok dňa 21. septembra 1924 oslavoval svoje 50 - ročné jubileum. V tento deň bol posvätený aj nový slovenský prápor, starý maďarský prápor bol vrátený patrónovi Imrichovi Erdödymu.

Štúrova ulica bola predĺžená, k predĺženiu bol potrebný pozemok odkúpený od Imricha Erdödyho za 2 460 Kčs v priestore 492 siah.

Rozmarínova ulica bola tiež predĺžená, pozemok bol odkúpený od Imricha Erdödyho

za 2 915 Kčs vo výmere 558 siah.

Rok 1925

V zmysle zákona č. 430/1919 bola zriadená obecná verejná knižnica pre vzdelanie obyvateľov. Za knihovníka bol zvolený Augustín Čúzy, správca ľudovej školy. Bol poverený zriadiť a obstaráť túto knižnicu, obec na to poskytla 5 100 Kčs. Zostavený bol organizačný štatút pre obec Hlohovec. Vedúci notár Štefan Predmerský bol na svoju žiadosť preložený do Trnavy, namiesto neho bol vymenovaný Rudolf Mandelik zo Skalice.

Rok 1926

V tomto roku bola uzatvorená kúpnopredajná zmluva s Fraštickým úverným ústavom, podľa ktorej obec odkúpila za 290 000 Kčs dom č. 12 za účelom stavby Okresného úradu. V čase prevratu bolo vojsko ubytované v budove rímsko katolíckej ľudovej školy. Boli zničené knihy, pomôcky, školské náradie. Zapríčinená škoda činila 150 000 Kčs. Okresná nemocenská poisťovňa bola preložená z Hlohovca do Nitry. Obec vykonala všetko, ale udržať ju nemohla.

Rok 1927

Mnsg. Pavel Šiška rímsko-katolícky dekan - farár bol zvolený za čestného občana pri príležitosti 25 - ročného kňazstva za jeho blahodarné účinkovanie na národnom poli (podpisom Pittsburskej dohody).

Rozmarínová ulica bola otvorená a predĺžená, bol odkúpený pozemok od Vozovej továrne. Vozová a nábytková továreň bola odpredaná na verejnej dražbe novému majiteľovi, Tatra banke v Bratislave. Pod protektorátom obecnej rady boli usporiadané slávnosti pri príležitosti 10. výročia padlých zborovských hrdinov. Okresná verejná knižnica započala svoje účinkovanie. Knihovníkom bol poverený Eugen Špacek rímsko-katolícky učiteľ ľudovej školy.

V tomto roku vznikli nové ulice – Bernoláková a Hurbanová. Uskutočnili sa voľby do zastupiteľstva, zvolení boli: Pavel Šiška – dekan, farár, Augustín Čúzy, Michal Mutkovič, Michal Šitz, Viktor Ronchetti, František Biščo, Vojtech Polakovič, Jozef Nevydal, Dr. Gejza Tersztyanszký, Ferdinand Šiška, Michal Cibula, Štefan Padáč, Jozef Paulík, Anton Pačes, Dr. Štefan Hojó, Miloš Buľovský, František Belžik, Rudolf Struhárik, Arpád Felcán, Pavel Jahelka, Štefan Józsa, Jozef Habara, Jozef Kucka, Štefan Dudík, Michal Lackovič, Július Kiss, Gašpar Špánik, Anton Kolenič, Jozef Müller, Dr. Izidor Rosenfeld, Ľudevít Rudolzer, Dr. Michal Eisler, Michal Švíkruha a Milan Blaskovič. Za starostu bol zvolený Milan Felcán.

Rok 1928

Na stavbu okresného úradu a kultúrneho domu boli vypracované Ing. Škulteckym a Holeschom projekty a rozpočty za paušálnu cenu 37 500 Kčs. Bola zriadená osvetová komisia, ktorej členovia boli z obecného zastupiteľstva: Augustín Čúzy a Pavel Jahelka. Obecné zastupiteľstvo sa uznieslo, že na Štefánikovom námestí č. 12, v novostavbe okresnej budovy sa postaví miestnosť pre kultúrne účely a dalo na stavbu vypracovať potrebné plány.

Rok 1929

Na novostavbu okresného úradu boli schválené plány a rozpočty. Plány boli vyhotovené architektom Floriansom a Schreiberom. Rozpočet na túto stavbu bol vo výške

2 900 000 Kčs. Stavbou bol poverený architekt a staviteľ Alois Hoffmann z Nových Zámkov. Vodovodné práce a kanalizácia boli zadané firme Jozefovi Herimanovi z Bratislavy, ústredné kúrenie zabezpečovala firma Neptun z Bratislavy. Vybudovanie žumpy a čistiacej stanice uskutočnila firma Alois Hoffmann.

Rok 1930

V tomto roku obec oslávila 80. narodeniny pána prezidenta T.G. Masaryka a to tak, že dňa 7. marca 1930 na slávnostnej schôdzi obecného zastupiteľstva bol napísaný a poslaný blahoprajný telegram p. prezidentovi a Nová ulica bola premenovaná na ul. T.G. Masaryka. Práve v tomto roku bola tvrdá a dlhotrvajúca zima, takúto tuhú zimu nepamätali ani najstarší ľudia. Teplomer ukazoval -30 až -35 °C. Vymrzlo veľa vinohradov a ovocných stromov, čo zapríčinilo veľa škody.

Rok 1931

Dňa 27. septembra 1931 sa uskutočnili voľby do obecného zastupiteľstva podľa všeobecného a tajného volebného práva. Výsledok volieb bol nasledovný: podľa volebných zápisníc z 4665 oprávnených voličov sa zúčastnilo 4285 voličov, z toho bolo 96 neplatných hlasov a 4185 bolo platných. Jednotlivé strany získali nasledovné počty hlasov:

3. Slovenská strana ľudová	1633 hlasov
4. Československá demokratická strana	306
5. Komunistická strana	988
6. Československá národná socialistická strana	284
7. Československá živnostensko obchodnícka strana	147
8. Židovská strana	357
9. Miestna občianska strana	303
10. Československá strana ľudová	167

Dňa 5. decembra 1931 boli voľby na starostu, námestníkov a radných. Za starostu bol zvolený Milan Felcán, za I. námestníka Michal Mutkovič, za II. námestníka bol zvolený Viktor Sopúch. Za radných boli zvolení: Viktor Ronchetti, Vojtech Polakovič, Anton Pačes, Štefan Pekarovič, Rudolf Struhárik, Ján Čergel, Michal Masaryk, Jozef Müller. Za pokladníka bol zvolený Vojtech Polakovič.

Rok 1932

Obecné zastupiteľstvo udelilo 16. októbra Jaroslavovi Bravenému, hlavnému radcovi pol. správy a okresnému náčelníkovi z príležitosti jeho 50. narodenín čestné občianstvo za jeho prácu, ktorá pretvorila v základoch podstatu Hlohovca.

Rímsko-katolícky chrám bol novo premaľovaný. V tomto roku bola krajským úradom skolaudovaná okresná budova, staveľské práce prevádzal Alojz Hoffman. Ing. Pavel Marada z Nitry vyhotovil plán dlaždenia Nádražnej ulice, zákazku na dlaždenie obrdžala firma Južestva z Bratislavy.

Rok 1933

Obecné zastupiteľstvo odhlasovalo 15 000 Kčs na stavbu evanjelického kostola.

Dňa 6. augusta 1933 sa uskutočnilo slávnostné zasadanie z príležitosti osláv Pribinových slávností s nasledujúcim programom:

- 1) Slávnostná omša vo farskom kostole.
- 2) Pozdravný telegram p. prezidentovi.
- 3) Odhalenie dosky a premenovanie Nádražnej ulice na Kniežat'a Pribinu.
- 4) Futbalový zápas.
- 5) Zapálenie radostnej vatry na „Urbánku“.

Rok 1934

Z príležitosti tretieho zvolenia T. G. Masaryka za prezidenta usporiadalo obecné zastupiteľstvo dňa 24. mája 1934 slávnostné zasadnutie. Na zasadnutí bol sformulovaný blahoprajný telegram pre prezidenta.

Miesto notára Rudolfa Mandelíka zaujal Jozef Ružík.

Obecné zastupiteľstvo schválilo kolaudačnú zápisnicu Pribinovej ulice dňa 16. júla 1934.

Rok 1935

Zákonom č. 226/1922 bola rozšírená školská dochádzka zo šiestich na osem rokov. V tých obciach, v ktorých je meštianska škola, žiaci ľudových škôl sú povinní po absolvovaní 5. ročníka navštevovať trojročnú meštiansku školu. Následkom uvedeného sa počet žiakov na meštianskej škole veľmi zvýšil. V tomto roku mala škola 626 žiakov, z toho 362 chlapcov a 264 dievčat. Z vidieka dochádzalo 67 žiakov. Počet chlapčenských tried bol 7 a dievčenských 5. Okrem týchto tried sa vyčlenili 2 triedy pre návštevníkov prebiehajúceho kurzu. Pre tento počet žiakov priestory školy nepostačovali. Obec musela začať uvažovať nad zabezpečením novej vhodnej budovy. Rozpočet bol vyčerpaný financovaním stavby okresného úradu, kultúrneho domu, dláždením ulice T. G. Masaryka a ulice Pribinovej. Dňa 7. mája 1935 sa na obecnom zastupiteľstve rozhodlo o zakúpení pozemku od Rehole rádu sv. Františka, na ktorom sa mala vystavať budova štátnej meštianskej školy. Plány a rozpočty na stavbu školy vyhotovil Alojz Hoffman. Stavba sa započala v mesiaci august 1935 v rámci osláv štátneho sviatku „Deň slobody“.

Program slávnosti:

- 1) Zbor, spieva žiactvo štátnej meštianskej školy.
- 2) Pozdravenie pána ministra školstva a národnej osvety žiačkou štátnej meštianskej školy.
- 3) Preslov starostu obce.
- 4) Recitácia žiakov štátnej meštianskej školy.
- 5) Pozdrav riaditeľa štátnej meštianskej školy.
- 6) Prejav pána ministra školstva a národnej osvety.
- 7) Kladenie základného kameňa.
- 8) Štátna hymna.

Za prezidenta bol zvolený Eduard Beneš. Okresný náčelník Jaroslav Bravený odchádza z funkcie.

Rok 1936

Pokračovalo sa v stavbe štátnej meštianskej školy, v tomto roku bola škola dokončená a 1. septembra sa v nej začalo riadne vyučovanie. V r. 1598 Thurzo založil gymnázium, ktoré v neznámom roku zaniklo. Obec i obecné zastupiteľstvo mali snahu založiť strednú školu a v r. 1936 založili mestské československé reálne gymnázium s vyučovacím jazykom slovenským. Gymnázium bolo umiestnené v budove starej štátnej meštianskej školy na

Masarykovej ulici a dňa 1. septembra 1936 sa presťahovalo do novej budovy postavenej vedľa kláštora. Obecným zastupiteľstvom bol dňa 30. marca 1936 prijatý štatút tejto strednej školy.

Voľba kuratória bola 16. mája 1936 na roky 1936 – 1937. Zvolení boli: Pavel Šiška, dekan-farár, Viktor Ronchetti, dr. Izidor Rosenfeld, Milan Felcán starosta za riadnych členov, Milan Blaškovič a Rudolf Struhárik za náhradníkov. V šk. roku 1936/37 boli otvorené I. a II. trieda, za riaditeľa bol vymenovaný Konrád Rotrekl.

Dr. Eduardovi Benešovi bolo udelené obecným zastupiteľstvom dňa 20. augusta 1936 čestné občianstvo obce Hlohovec pri príležitosti jeho zvolenia za prezidenta Československej republiky. Súčasne sa uznieslo na tom, aby budova štátnej meštianskej školy bola pomenovaná po ňom.

Výmer krajského prezidenta v Bratislave zo dňa 16. júla 1936 nariadil zavedenie dávky z nájomného. Obec sa proti tejto dávke bránila, lebo už bola zavedená všeobecná činžová daň.

Rok 1937

Dr. Eduard Beneš, prezident Československej republiky, dňa 12. mája 1937 o 11. hod. 20 min. prijal deputáciu obce pozostávajúcej z Pavla Šišku, dekana farára, Milana Felcána, Viktora Ronchettiho, dr. Izidora Rousenfelda a Rudolfa Struhárika, ktorá odovzdala čestný diplom hlave štátu. Práve vtedy, keď sa tento akt na Hradčanoch dial, zvonili zvony, všetky domy v Hlohovci boli ozdobené štátnymi vlajkami, deti v školách boli poučené o význame tohto dňa a na námestí hrala hudba. Kancelária prezidenta republiky oznámila dňa 19. mája 1937, že pán prezident dal súhlas aby štátna meštianska škola bola pomenovaná ako „Štátna meštianska škola prezidenta Dr. Eduarda Beneša“.

Dňa 14. septembra 1937 zosnul p. Dr. T.G. Masaryk, prvý prezident – osloboditeľ. Obecné zastupiteľstvo tlmočilo v mene všetkých obyvateľov Hlohovca svoju úprimnú sústrasť a vzdalo tak poslednú poctu p. prezidentovi.

Obecné zastupiteľstvo sa na zasadnutí dňa 11. júna 1937 uznieslo, že sa v Hlohovci postavia kasárne pre letectvo a letisko. Ďalej sa rozhodlo, že sa zabezpečia potrebné priestory pre letisko a pozemok, potrebný pre kasárne o výmere približne 4½ ha zdarma. Vojenská správa na tento účel určila pozemok nachádzajúci sa v parku Dr. Vilema Erdödyho pri cestnom moste a pre letisko pozemky nachádzajúce sa v katastrálnom území Bereksek. Stavebný náklad bol určený na 10 000 000 Kčs.

Dňa 29. septembra 1937 bola prijatá zmluva o stavbe letiska, ale 18. novembra 1937 sa uzatvorila zmluva o prenájme pozemkov pre letisko s vojenskou správou.

Obec ako udržiavateľka rímsko-katolíckej ľudovej školy uznajúc nedostatky sa dňa 18. novembra 1937 uzniesla, že postaví modernú rímsko-katolícku ľudovú školu na pozemku ležiacom na Podzámskej ulici na „Starej fare“. Poverila starostu vyjednávania o tomto pozemku.

Rok 1938

Obecné zastupiteľstvo dňa 5. februára 1938 sa jednohlasne uznieslo zadať vyhotovenie plánov a rozpočtu, ako aj detailných plánov na rímsko-katolícku ľudovú školu Ing. Ladislavovi Tersztyánszkemu, staviteľovi z Hlohovca.

Dňa 22. mája boli prevedené voľby do obecného zastupiteľstva. Bolo odovzdaných 4698 hlasov.

Výsledok priznania mandátov jednotlivým volebným skupinám je nasledovný: zastupiteľstvo bude mať:

6) Židovská strana

2 členov

7) Národné zjednotenie	-
8) Komunisti	7
9) Živnostenská strana	1
10) Československá ľudová strana	1
11) Republikánska	2
12) Národní socialisti	3
13) Sociální demokrati	3
14) Slovenská národná strana	-
15) Obec fašistická	-
16) Hlinkovská slovenská ľudová strana	17

Zvolení boli:

- 9) za židovskú stranu: Dr. Isidor Rosenfeld, Dr. Michal Eisler,
 10) za stranu komunistickú: Štefan Opavský, František Hrnčár, Pavel Moravanský,
 Michal Bednárik, František Minárik, Štefan Nemeč,
 Jozef Nežatický,

za živnostenskú stranu: Ján Pekarovič,

za československú ľudovú stranu: Štefan Janiček,

za republikánsku stranu: Ján Timot Olle, Milan Blaškovič,

za národnú socialistickú stranu: Rudolf Struhárik, Matej Toufar, Anton Kapitán,

za sociálnych demokratov: Pavel Jahelka, Ľudovít Karel, Ľudovít Halász,

za Hlinkovu ľudovú stranu: Msgr. Pavel Šiška, Vojtech Polakovič, Viktor Ronchetti, Milan Felcán, Ferdinand Bardiovský, Štefan Poogáč, Ján Kubranský, Michal Cibula, Ján Masaryk, Viktor Sopúch, Ján Bardiovský, Albert Mutkovič, Jozef Švikruha, Ferdinand Šiška, Rudolf Spál, Anton Pačes, Ján Mrštica.

Dňa 22. júna 1938 bol zvolený za starostu Milan Felcán, za I. námestníka: Vojtech Polakovič, za II. námestníka: Štefan Opavský.

Na zabezpečenie chodu ľudových škôl na r. 1939 boli preinvestované nasledovné prostriedky:

- na štátnu meštiansku školu	21 833 Kčs
- na rímskokatolícku ľudovú školu	31 510 Kčs
- na učňovskú školu	10 585 Kčs
- na štátnu ľudovú školu	18 440 Kčs.

Obecné zastupiteľstvo na mimoriadnom slávnostnom zasadnutí dňa 29. októbra 1938 sa uznieslo, že doterajšiu ulicu prezidenta Masaryka pomenuje na ulicu Andreja Hlinku. Súčasne sa uznieslo, že Kovarská ulica bude premenovaná na ul. prezidenta Masaryka. Podzámska ulica bola pomenovaná na ul. Pavla Jána Šišku a to ako podpisovateľa Pittsburgskej dohody.

Dňa 29. júna 1938 vodca americkej delegácie Dr. Peter Hlatko navštívil našu obec. Ubytoval sa na fare u Mgr. Pavla Šišku, dekana – farára, kde bola pripravená slávnosť na jeho počesť. Vo svojom prípitku potvrdzoval hodnovernosť a pôvodnosť Pittsburgskej dohody, ktorú české kruhy vyhlásili za falošnú. Táto delegácia doniesla na Slovensko pôvodnú zmluvu, v ktorej prezident Masaryk sa zaviazal, že Slovensko obdrží úplnú autonómiu.

Hlinkova ľudová strana mala v Žiline dňa 6. októbra 1938 svoje mimoriadne zhromaždenie, ktorého sa zúčastnil z Hlohovca Msgr. Pavel Šiška, dekan – farár. Toto zhromaždenie sa uznieslo na deklarácii nasledovného znenia: Manifest slovenského národa uznesený na zasadnutí výkonného výboru Hlinkovej slovenskej ľudovej strany ako

právoplatnej politickej predstaviteľky slovenského národa dňa 6. októbra 1938: „Mníchovská dohoda štyroch veľmocí podstatne zmenila štátne a politické pomery v strednej Európe. My Slováci, ako samostatný slovenský národ, žijúci od vekov na území Slovenska, uplatňujeme si svoje samourčovací právo a preto dovoľávame sa medzinárodného zagarantovania nedeliteľnosti svojej slovenskej národnej jednoty a nami obývanej zeme. Chceme slobodne podľa vlastnej vôle určiť svoj budúci život v plnom rozsahu, v priateľskom spoluzití so všetkými okolitými národmi a tak prispieť k usporiadaniu pomerov v strednej Európe v duchu kresťanskom. Vytrváme po boku národov, bojujúcich proti marxisticko-židovskej ideológii rozvratu a násilia. V duchu samourčovacieho práva žiadame okamžité prevzatie výkonnej a vládnej moci na Slovensku Slovákmi. Víťazstvo samourčovacieho práva znamená pre slovenský národ víťazné zakončenie nášho dlhoročného boja. Nech žije sloboda slovenského národa! Nech žije slovenská vláda na Slovensku!“

Dňa 6. októbra 1938 Slováci a Slovenky sa spojili do jedného národného celku. Z vôle slovenského ľudu bola utvorená prvá slovenská vláda. Túto slobodu slovenského národa Hlohovec s celým okresom oslávil v nedeľu dňa 23. októbra 1938 o 10.30 hodine, kde prehovoril p. minister Dr. Ferdinand Ďurčanský, redaktor Šaňo Mach a iní.

Dňa 10. októbra bola založená Hlinkova garda, ktorej miestnym veliteľom sa stal Štefan Mikuš, zástupcom Alexander Hebst, veliteľ 1. čaty Gunda, veliteľ 2. čaty Fecer. Hlinkova garda v Hlohovci mala 112 mužov. Pokyny k jej založeniu dali Ján Dafčík a Karol Murgaš. Gardu organizovali Lipták, Mikuš a kaplán Ondroš, Mrštica, Mutkovič, Albert. Mali zorganizovaných 120 mužov. Okresným veliteľom bol František Lipták. Garda vystúpila prvý raz 19. októbra 1938, mala asi 116 gardistov. Oficiálne vystúpila pri návšteve ministrov Dr. Ďurčanského a Teplanského v Hlohovci. Do tejto doby zapadli aj prvé voľby autonómie Slovenska. Agitovali za jednotné hlasovanie na Hlinkovu Slovenskú ľudovú stranu. Lipták s Mikušom absolvovali 29, Ondroš 6, Felcán Milan – starosta obce 2 zhromaždenia v hlohovskom okrese. Pracovníkov v okrese bolo málo, agenda sa sústredila v Hlohovci v Slovenskej ľudovej a hospodárskej banke.

Dňa 6. novembra 1938 pristúpili gardisti k slávnostnému zloženiu prísahy vo farskom kostole v Hlohovci v celkovom počte 1 000 mužov. Boli to gardisti z celého hlohovského okresu. Sv. omšu celebroid Martin Ondroš – kaplán, prísahu prevzal Msgr. Pavel Šiška – dekan. Hlohovecká garda z okresu nastupovala do Nitry.

Dňa 22. septembra 1938 večer o 10. hod. bola vyhlásená všeobecná mobilizácia a na druhý deň bola bubnom vyhlásená v celej obci. Počas mobilizácie boli preplnené vlaky a do hlohoveckých kasární nastúpilo veľa vojakov. Cez Hlohovec vo dne, v noci prechádzalo veľa vojska. Vojsko bolo ubytované v školách a súkromných domoch.

Dňa 31. decembra 1938 bolo prevedené sčítanie ľudu. Výsledok bol nasledovný:

– počet domov	1189
– počet bytových domácností	2364
– počet spísaných osôb	9365

Počet štátnych príslušníkov

– Slovensko	8929
– Čechy	201
– Morava	171
– Podkarpatská Rus	5
– Nemecko	18
– Maďarsko	15
– Poľsko	11
– iní	11.

Podľa národnosti:

- slovenská národnosť	8312
- česká	312
- rusinská	6
- nemecká	40
- maďarská	55
- poľská	2
- židovská	133
- iná	5

Hlinkova slovenská ľudová strana Hlinkovej gardy usporiadala dňa 29. júna 1939 manifestačnú slávnosť, na ktorú zavítali do Hlohovca zástupca predsedu vlády pán minister Dr. Vojtech Tuka a šéf propagandy a hlavný veliteľ Hlinkovej gardy p. Šano Mach.

Slovenský štát musel určiť novú hranicu s Maďarskom, aby sa podľa uznesenia mníchovskej dohody (29. septembra 1938) vyhovel požiadavke Maďarov, ktorí uplatňovali svoje nároky na maďarské kraje južného Slovenska. Rokovanie o úprave novej hraničnej čiary boli bezvýsledné, obe vlády predložili vec neutrannému arbitrážnemu súdu. Dňa 2. novembra 1938 sa stretli ministri zahraničných vecí Talianska a Nemecka vo viedenskom paláci, kde vyniesli výrok, že nová slovensko-maďarská hranica zasiahne hlboko do slovenského územia. Keďže južné kraje Slovenska pripadli maďarom, obec Hlohovec sa postarala o to, aby pomník generála M.R. Štefánika bol prevezený do Šurian a postavený na námestí.

Rok 1939

V roku 1939, v rámci veľkých slávností bolo 18. januára otvorenie slovenského snemu. Bolo to ešte v časoch, keď sa považovalo spolunažívanie s Čechmi v jednom štáte za vec možnú a budovalo sa autonómne zriadenie v rámci druhej republiky. Hoci ešte slovenské politické snaženie nevyvrcholilo, v boji o slovenské právo možno 18. január zaradiť medzi najvýznamnejšie dátumy politickej histórie Slovenska. Moc na Slovensku prechádzala do slovenských rúk a časť českých ľudí opúšťala Slovensko.

V súvislosti s medzinárodnou politickou situáciou sa poukazuje na ťažkosť spravodlivého vyrovnania s Čechmi. Bolo preto jasné, že autonómia Slovenskej krajiny je len prechodným riešením štátoprávneho postavenia Slovenska. V Prahe síce s autonómiou Slovenska súhlasili, ale správali sa tak, ako by zákon o autonómii Slovenska ani nejestvoval a vládnú a výkonnú moc na Slovensku chceli udržať vo svojich rukách.

V týchto pomeroch sa český generál Fridrich Homola so súhlasom pražskej vlády odhodlal na vojenský puč a 10. marca dal po celom Slovensku vylepiť plagáty, v ktorých oznamoval, že všetku moc na území Slovenska preberá do svojich rúk vojsko. Na Slovensku zaviedla vojenská vláda výnimočný stav. To znamenalo úplný rozvrat pomerov v druhej republike. Ministerský predseda Jozef Tiso dostal vtedy pozvanie k ríšskemu kancelárovi Adolfovi Hitlerovi do Berlína. Jozef Tiso mal hneď po svojom príchode rozhovor s ministrom zahraničných vecí von Ribbentropom, a potom s ríšskym kancelárom Adolfom Hitlerom. Ríšsky kancelár ubezpečil Tisu, že nemecká ríša poskytne slovenskému národu svoju pomoc a ochranu. Jozef Tiso sa musel rýchlo rozhodnúť, ak chcel zachrániť celistvosť Slovenska. Preto sa ešte v Berlíne postaral o zvolanie slovenského snemu, aby dal tomuto historickému rozhodnutiu primeranú vážnosť. Ešte v noci z 13. na 14. marca sa vrátil predseda slovenskej vlády z Berlína do Bratislavy, podal slovenskému snemu výklad o obsahu svojich rozhovorov s nemeckými štátnikmi a vyzval slovenský snem dňa 14. marca 1939, aby vyslovil svoje rozhodnutie. Snem sa jednohlasne uzniesol na osamostatnení Slovenska a založení Slovenského štátu. Zároveň bola utvorená nová vláda.

Vyhlasenie samostatnosti slovenského štátu malo za následok, že české vojsko i české

četníctvo muselo opustiť územie Slovenska. Vo všetkých slovenských posádkach prevzali slovenskí dôstojníci velenie a začali organizovať samostatnú armádu slovenského štátu. A práve vtedy, keď sa začalo na nových základoch budovať, 23. marca Maďari, ktorí už predtým obsadili Podkarpatskú Rus, vtrhli na územie východného Slovenska. Boje na východe skončili prímerím a v apríli sa upravila nová slovensko-maďarská hranica, týkajúca sa východného Slovenska.

I medzinárodné postavenie Slovenska sa upevňovalo tým, že jednotlivé európske štáty uznali Slovenský štát. Najväčší význam malo ale to, že ríšsky kancelár vzal Slovenský štát pod ochranu nemeckej ríše.

Slovenská vláda sa snažila všetkými prostriedkami zabezpečiť životaschopnosť, najmä hospodársku, nového štátu. Preto ešte pred prevratom žiadala vláda o pôžičky na hospodársku obrodu Slovenska. Aj obec Hlohovec sa zapojila do tejto akcie a na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa 17. apríla 1939 upísala 10 000 Ks.

Významnou udalosťou koncom júna v Hlohovci bolo hostenie zástupcu predsedu vlády pána ministra Vojtecha Tuku a iných zahraničných hostí.

Rušnejšie dni zažila obec Hlohovec koncom augusta a začiatkom septembra, keď v súvislosti s vypuknutím nemecko-poľskej vojny sa tu zdržiavala nemecká armáda krátky čas. Tejto vojny sa zúčastnili i slovenskí vojaci. Výsledkom tohto boja bolo prinavrátanie slovenských dedín, ktoré boli pripojené k Poľsku v rokoch 1920 – 1938. Tým nadobudlo Slovensko na severe svoje historické hranice. Z príležitosti prinavrátania týchto krajov zaslalo obecné zastupiteľstvo ministerskému predsedovi Slovenskej krajiny telegram.

V októbri Slovensko dostalo prvého prezidenta, ktorým sa stal Jozef Tiso.

Rok 1940

V roku 1940 nastali v obci v odbore správy niektoré zmeny následkom politických pomerov nastolených po utvorení samostatného Slovenského štátu. Keďže v obecnom zastupiteľstve väčšina členov zastupovala strany protišľudácke (socialisti, komunisti), výnosom krajského úradu z decembra 1939 bolo obecné zastupiteľstvo rozpustené a na čelo obce bol menovaný vládny komisár. Na základe tohto nariadenia boli zrušené i všetky obecné komisie.

Tak prešla celá správna moc v obci do rúk vládneho komisára v osobe Augustína Čúzyho, riaditeľa rímsko-katolíckej ľudovej školy, ktorí sa ujal úradu dňa 12. januára 1940.

Osobná zmena nastala i v úrade okresného náčelníka. Miesto dovtedajšieho okresného náčelníka Ondreja Kutlíka zaujal Vojtech Kabát.

Obec Hlohovec sledovala so živým záujmom zmeny v politickom i kultúrnom živote v celom štáte, a tak z príležitosti menovania prvého rektora Slovenskej univerzity Vojtecha Tuka zaslala tomuto blahoprajný telegram.

Dňa 14. marca oslávila obec prvé výročie trvania samostatnosti Slovenskej republiky. K týmto oslavám sa behom roka pridružili i oslavy menšieho rázu, napr. oslava dňa 1. mája a dožinkové oslavy celoštátne dňa 24. - 25. augusta v Nitre, kde sa zúčastnilo i hodne hlohovčanov. Program dožinkových osláv začal poľnou omšou, pokračoval príhovorom predsedu vlády a ostatných hostí, manifestačné zhromaždenie otvoril starosta mesta. Slávnosti sa skončili odpoľudnia národopisnými slávnosťami, kde boli ilustrované rozličné výjavy zo sedliackeho života v celej župe. Na týchto slávnostiach boli zastúpení roľníci z Hlohovca i okolia.

Dňa 15. augusta sa uskutočnila pietna spomienka pri príležitosti úmrtia A. Hlinku. Slávnosť bola pred Hlinkovým domom. Dňa 16. augusta sa uskutočnila zádušná omša, na ktorej sa zúčastnilo početné obyvateľstvo. Gardisti postavili čestnú stráž. Omšu celebroval Msgr. Pavel Šiška s veľkou asistenciou.

Od 1. októbra do konca roka sa nekonali žiadne slávnosti, nakoľko generálny

sekretariát Hlinkovej slovenskej ľudovej strany upovedomil o zákaze slávností a verejných prejavov.

Ministerstvo školstva a národnej osvety v júni nariadilo povinné užívanie pozdravu „Na stráž“ všetkým učiteľom, profesorom a ostatným zamestnancom štátnych a obecných škôl ako aj ich žiakom. Koncom augusta vyšlo nariadenie, aby sa i v ostatných úradoch zdravilo týmto pozdravom. Úrad propagandy vyvíjal snahu, aby pozdrav „Na stráž“, ktorý je pozdravom rodobraneckým a gardistickým, čiže pozdravom gardistickej slovenskej revolúcie, stal sa pozdravom celého slovenského národa a začiatkom októbra usporiadal tzv. výchovný týždeň.

V tom istom čase vyšlo i nariadenie o poslovenčení mien a nariadenie o oprave firemných nápisov podľa jazykovej správnosti.

Najpálčivejšou otázkou nielen Hlohovca, ale i na celom Slovensku bola otázka židovská. Počet Židov činil v Hlohovci 713 ľudí. Vládne nariadenie už v roku 1938 určilo pravidlá, kto je Žid a obmedzilo počet Židov v niektorých povolaniach na 4 %. Boli vylúčení napr. z novinárstva, z notárstva a lekárstva. V Hlohovci zostali iba traja kresťanskí lekári. Židovské obchody si museli ich majitelia označiť, brali sa im hostinské a výčapnícke koncesie. Museli odovzdať cestovné pasy, vodičské preukazy, poľovnícke listy a zbrane aj svoje rádiá. Bolo im zakázané študovať inde ako na ľudovej škole. Boli pre nich zriaďované pracovné tábory.

V hospodárskych a finančných pomeroch sa začínali prejavovať následky tuhej zimy a hroznej vojny. Hneď na začiatku januára sa dostavila tuhá zima, ktorá trvala skoro tri mesiace. Zima mala katastrofálny dopad hlavne na ovocinárstvo. Celý január sa vyznačoval nepretržitými mrazmi, silnými víchricami a snehovými fujavicami. Mesačná dlhoročná priemerná teplota v tomto mesiaci bola nižšia o 9,4 °C, klesla na – 26 °C, miestami i viac. Vo februári sa v dôsledku fujavice sťažila, až znemožnila doprava (cestná i železničná). I ostatné mesiace boli chladnejšie ako bol štandard. Dňa 26. júla nastala prietrž mračen a krupobitie sprevádzané silnou víchricou, na akú sa obyvatelia Hlohovca ani nepamätajú. Dozrievajúca úroda bola zničená, dokonca i mnohoročné platany v pánskej záhrade boli vyvrátené. Strechy na mnohých domoch boli poškodené. Počasie bolo pre vegetáciu veľmi nepriaznivé. August bol chladný a daždivý, jesenného rázu.

K týmto pohromám sa pridružili i následky hroznej vojny medzi mocnosťami osi (Nemecko-Taliansko) a spojencami (Anglia-Francia). Jej následky po stránke hospodárskej sa pociťovali i v strednej Európe, ktorá stála po boku osi.

Zo dňa na deň sa začali zvyšovať ceny, hlavne v textilnom a obuvníckom priemysle. Aby sa aspoň čiastočne pomohlo ľudu, v decembri boli úradníkom dané drahotné prídavky do 250 Ks. Avšak ani tak sa nepodarilo pokryť existenčné minimum jednotlivca, keďže ceny ďalej nepomerne stúpali. Začal sa prejavovať nedostatok cukru, mydla, masti a iného koloniálneho tovaru. Tento stav donútil úrady vydávať prídellové lístky na nedostatkový tovar. Zdraželi i cigarety a železnice.

Vývoj sociálnych pomerov bol odvodený od hospodárskeho vývoja. Drahota nútila ľudí odchádzať za robotou do Nemecka. Mnohým zárobky nestačili ani na najnutnejšie životné potreby. Hlinkova slovenská ľudová strana, vyvíjala zvýšené úsilie, aby upevnila a rozmnožila sieť povedomých a oduševnených sociálnych pracovníkov. Jednou zo zložiek sociálnej činnosti strany bola akcia Zimnej pomoci v novembri. Jednalo sa o pouličnú a podomovú zbierku peňazí na šatstvo, naturálie a kurivo, ktorá bola spojená so slávnosťou. O 11.00 bol koncert Hlinkovej gardy na námestí, v Kultúrnom dome bol príhovor dekana o poslaní akcie, odpoľudnia bol v Kultúrnom dome čajový večierok. Začiatkom decembra bol na námestí postavený vianočný stromček s pokladnicou, aby pripomenul okolo idúcim lásku k blížnemu.

Po stránke komunikačnej nastala čiastočná zmena. Následkom častých dažďov sa zosunula župná hradská spojujúca Hlohovec – Bojničky na Šomodí. Tým bola zastavená

nielen premávka na tomto úseku, ale boli poškodení i vinohradníci, ktorých vinohrady čiastočne zmizli.

Na niektorých úsekoch za mestom boli postavené malé mosty. Rozvodnením Váhu začiatkom novembra sa hradská Hlohovec – Trenčín 7300 – 7800 km dostala pod vodu a premávka bola zastavená.

Na železničnej trati Zbehy – Hlohovec – Leopoldov sa započali rozsiahle rekonštrukčné práce. Niekoľko sto robotníkov pod vedením inžinierov a technického personálu vyrovnávalo na trati ostré zákruty a kládlo dlhé rýchlikové koľajnice. Na mnohých miestach sa robili i menšie zárezy, železobetónové mosty a prechody. Rozsah prác bol stanovený na niekoľko mesiacov. V októbri sa pri železničnej zastávke Andač na mierne sa skláňajúcom vŕšku objavili archeologické nálezy: pohrebisko zo 6. – 4. stor. p.n.l., pochádzajúce z prvej doby železnej. V nájdených urnách sa nachádzali rozličné železné a bronzové pamiatky.

Utvorením samostatného štátu vznikli nové úlohy osvetovej komisie. Tá sa zamerala na prehlbovanie znalostí hlohovského obyvateľstva v slovenských krajinách. Za tým účelom sa týždenne v zimných mesiacoch konali prednášky.

Dňa 20. apríla sa vo dvorane Kultúrneho domu za veľkej účasti učiteľstva národných škôl a za patričnej pozornosti hostí uskutočnila pracovná porada učiteľstva školského inšpektorátu Hlohovec.

Založením slovensko-nemeckého spolku v Hlohovci sa prehĺbilo spolunažívanie Slovákov a Nemcov. Pozitívnym výsledkom tohto spolunažívania bolo založenie nemeckej ľudovej školy, ktorá začala účinkovať 1. septembra 1940 na Hlohovej ulici.

Dňa 28. septembra bola plánovaná birmovka. Za týmto účelom boli prevedené i menšie opravy vonkajšku kostola a jeho priliehajúcich častí.

Rok 1941

Rok 1941 je rokom ďalších vojenských operácií v Európe. Do služieb Anglie sa postavila Jugoslávia a 6. apríla nemecké vojská prekročili jej hranice. Poľné ťaženie v Jugoslávii sa skončilo v priebehu troch týždňov víťazstvom nemeckých branných síl. Podobne kapitulovala ešte v júni grécka armáda, ktorá bola v službách anglickej politiky. Dňa 22. júna vodca nemeckého národa Adolf Hitler dal povel svojim vojakom, aby prekročili hranice Sovietskeho zväzu. Ešte toho istého dňa prerušila slovenská vláda diplomatické styky so SSSR a vyhlásila brannú pohotovosť. Slovenské vojsko prekročilo hranice na Ukrajine a vkročilo do Sovietskeho zväzu. V tomto veľkom boji sa zúčastnili aj mnohí vojaci z tunajšej obce. Druhá svetová vojna zanechávala svoje stopy všade a bolo ju cítiť na každom kroku. Vo vnútornej správe najpálčivejšou otázkou bolo vyriešenie židovského problému. Celý obchod a hospodárstvo bol v rukách židovských. Židia vedeli svoje sily tak rozostaviť, aby vo svojej moci mali hlavné oblasti hospodárskeho života. Prvou úlohou pri riešení židovskej otázky bolo odňať židom zdroj zárobku, teda ich moci, a vziať ich majetok pod kontrolu. Bolo vydané nariadenie, ktoré židom zakazovalo disponovať so svojimi vkladmi, bol obmedzený výber z účtov, znižovala sa postupne suma výberu podľa výšky vkladu. Židom sa zakázalo disponovať s nemovitým majetkom, zakázal sa im predaj hnutel'ného majetku v cene nad 500 korún, tiež mali zákaz bývať v niektorých štvrtiach mesta. V Hlohovci sa to týkalo hlavne Štefánikovho námestia. Koncom minulého roka bolo vydané nariadenie o židovských podnikoch, podľa ktorého sa previedla arizácia (vyvlastnenie) židovského podnikového majetku. Vo februári 1941 sa prikočilo k likvidácii prebytočných židovských podnikov, a tak všetky židovské podniky v Hlohovci prešli do rúk kresťanských. Vláda slovenského štátu vydala Židovský kódex a podľa neho boli židia povinní nosiť židovské označenie, t.j. žltú hviezdu, aby nevznikli nedorozumenia ohľadom otázky, koho treba považovať za žida.

Židia nevykonávali vojenskú službu, lebo boli považovaní za nespoľahlivý element, patričné kruhy nariadili, že všetci židia vo veku narukovaných ročníkov musia ísť do pracovných táborov, kde budú robiť podradné a najmanuálnejšie práce. Hlohovskí židia čistili kanále a v zime odhadzovali sneh. V záujme verejnej bezpečnosti a verejného pokoja bol Židom obmedzený voľný pohyb v meste. V zimnom období po 21. hod. a v letnom období po 20. hod. Mali zakázané zdržiavať sa na uliciach. Táto lehota trvala do 5. hod. v zime a do 4. hod. ráno v lete. Týmto nariadením sa sledoval ten cieľ, aby v nočných hodinách Židia nekonali zhromaždenia, ktoré by boli miestom lži propagandy a iných nehorázností.

Po stránke hospodárskej nastalo zhoršenie oproti minulému roku. V dôsledku stále trvajúcej vojny a vypuknutím nového požiaru na Východe (vojna s Ruskom) sa ceny tovaru zvýšili a na mnohé produkty boli zavedené lístky. Nastalo obmedzenie prídely potravínových článkov. Na mesiac január a február bola stanovená dávka múky a chleba na jednu osobu takto:

- pre veľmi ťažko pracujúcich: 10 kg múky, z toho 3 kg na varenie a 7 kg na chlieb,
- pre ťažko pracujúcich: 6 kg múky, z toho 2 kg na varenie a 4 kg na chlieb,
- pre osoby ostatné: 5 kg múky, z toho 2 kg na varenie a 3 kg na chlieb,
- pre osoby starajúce sa pravidelne a trvale mimo domácnosti v podnikoch, ktoré sa po živnostensky zaoberajú podávaním pokrmov: 3 kg chleba,
- pre deti do 1 roka: 1 kg múky na varenie.

Zakazuje sa výroba a predaj koláčov. Spotrebitelia si môžu namiesto múky na varenie obstaráť cestoviny a jačmenné krúpy v tej váhe, v akej majú nárok na odber múky na varenie a namiesto chleba pečivo v tej váhe, v akej majú nárok na chlieb. Zásobovanie obyvateľstva sa veľmi zhoršilo v júni a v júli. Mnohí boli cez tieto mesiace skoro bez múky a chleba, takže v obchodoch sa vykupoval starý tovar (keksy, perníky a pod.). Po žatve sa pomery zlepšili. Vo februári vydal predseda "Ústredne pre hospodárstvo živočíšne" vyhlášku, ktorou sa zakazuje v hostinských a výčapníckych živnostiach pripravovať a podávať okrem obedov a večerí ako hlavné jedlo niektoré vaječné jedlá, ako varené vajcia, praženice, omelety a pod. Na prídely bol i cukor na zaváranie – 1 kg na obyvateľa. Pre deti, choré osoby a ťažko pracujúce osoby sa na potvrdenie lekára alebo notárskeho úradu môže prideliť o pol kg viac. Notársky úrad bol poverený zistiť u všetkých majiteľov koní, hovädzieho a bravčového dobytku, oviec, kôz a hydiny počet týchto zvierat. Cena mäsa činila 16 korún za kg. Za mäso čisté, vykosené, bez dovozu o 3 koruny vyššia na 1 kg. Cena slaniny činila 20 korún za 1 kg s kožou, neskôr až 24 korún.

Nedostatok bol aj v produktoch ako je ryža, mydlo a iné.

Poľnohospodárstvo sa vyvíjalo dobre. Teplota vzduchu sa pohybovala od +6 do +32°C. V našom okrese bolo 8 daždivých dní. Živelné pohromy neboli, krásne počasie umožnilo dohnať oneskorené práce. Mesiac august bol pomerne teplý, hoci boli aj časté dažde. Úroda obilia bola dobrá, lepšia ako vlani. V okrese Hlohovec sa priemerne urodilo na kj 10-12 q pšenice, 8 – 10 q raže, 9 – 12 q jačmeňa, 14 – 16 q ovsa, 10 q fazule, 6 – 8 q hrachu, 4 – 6 q šošovice, 70 q uhoriek, 60 q cibule. Úroda ovocia bola stredná, zarodili jablone a slivky. Stav hydiny bol tiež dobrý, ceny veľmi vysoké. Následkom vojny sa ukázal i nedostatok kože. Obuv bolo možno dostať len na lístky, tie boli zavedené i na podošvy. Následkom tohto nedostatku sa začala objavovať obuv s drevenou podošvou. Koncom decembra nastala úľava pri distribúcii obuvi. Cena obuvi bola od 120 do 250 korún.

Zásobovanie štátu liečivami v čase vojny bolo problémové. Aby sa predišlo zbytočnému zahadzovaniu vyprázdnených makovic, ktoré obsahujú dôležité liečivé prvky, k spracovaniu týchto makových pliev sa založila Slovenská alkaloidská chemická továreň v Hlohovci. Boli namontované rôzne stroje, potrubia a priestranné skladiská sa zapĺňali prázdnyimi makovicami a plevami. Ústredňa pre rastlinné hospodárstvo nariadila, aby pestovatelia maku zbierali makovice tak, že ich poolamujú so stebлом asi 10 cm dlhým. Roľníci boli upozornení na to, aby nevyhadzovali túto v minulosti bezcennú, ale dnes

hodnotnú surovinu, ale nech ju predajú firme, ktorá z nej urobí dôležité liečivá. Veľkú zásluhu o túto továreň má vládny komisár mesta Augustín Čúzy, ktorý vynaložil veľké úsilie na to, aby továreň bola v Hlohovci, nakoľko sa o ňu zaujímali i iné mestá. Súčasne bola založená i malá továreň na výrobu alpy francovky na námestí v dome bývalého žida.

V mesiaci október nastalo zdraženie dreva i uhlia. Keďže sa čoskoro objavil i nedostatok uhlia, bola prevedená jeho distribúcia nasledovne: na 1 izbu 3 q uhlia a 4 m² dreva.

Následkom vypuknutia vojny s Ruskom bolo sa treba obávať ruských náletov. Z tohto dôvodu bola zavedená civilná protiletická obrana, ktorá konala nepretržité služby. Vo februári vydalo Ministerstvo vnútra úpravu o zákaze tanečných zábav, vzhľadom na vojnové časy, hlavne fašiangových plesov. Vzhľadom na vojnové časy bol od marca zavedený i letný čas.

Koncom roka Hlinkova garda a Freiwillige Schutztaffel usporiadali zbierku pre vojakov na fronte. Tam podobne i ostatné spolky konali rôzne zbierky počas celého roka.

Mesto Hlohovec neprijalo žiadneho vzácneho host'a, iba začiatkom septembra prechádzal mestom ríšsky minister vnútra Dr. Vilhelm Frick, ktorý navštevoval celé Slovensko.

Čo sa týka kultúrnej činnosti, mesto sa zapojilo do kultúrnej práce. Kino, ktoré bolo v mestskej správe prešlo do správy Hlinkovej gardy. Dňa 13. novembra 1941 Jozef Ružín vedúci notár odišiel do dôchodku a jeho miesto nahradil Karol Lieskovský.